

Terugkoppeling bijeenkomst ENZuid

21 april 2022 – Floriade Venlo

Agenda

Op het presenteerblaadje

- 1. Algemene terugblik**
- 2. Vervolgstappen**
- 3. Informatie over OPZuid**
- 4. Interventielogica**
- 5. Korte terugkoppeling per workshop**

Algemene terugblik

Wat is ons opgevallen?

- Inspirerende bijdrage van Jacqueline Cramer, waaruit blijkt dat een vervolgaanpak noodzakelijk is om circulair bouwen op de nationale en Europese agenda te krijgen
- Veel betrokkenheid tijdens de workshops
- Goede start gemaakt o.b.v. interventielogica
- Belangrijk om de hiaten in de ketens te onderzoeken en testen in de OPZuid-projecten
- Daarom in deze fase, pilots als ondersteuning van testen van ketens maar geen vereiste
- OPZuid-projecten gebruiken om de algehele circulaire transitie in Zuid-Nederland een stap verder te helpen

Samenhang: Breakdown in 4 projecten

3 x OPZuid

- Agro 4 Biobased: proven materials nu telen, gewasverwaarding, verdienmodellen, aanbodstimulering Biobased → deadline 14 juli 2022
- Demo Bouw 1: Opdrachtgeverschap, Ontwerp, Circulair / Biobased toepassingen, vraagstimulering Biobased → deadline 14 juli 2022
- Demo (af)Bouw 2: Toepassing circulaire afwerking, circulair / biobased installatietechniek, onderhoud, LCA's. → deadline najaar 2022

Interreg VL-NL

- Circulair slopen, materialenhubs, ecosysteem circulair bouwen, validatie / makel- schakel tools
→ deadline november 2022

Agro4 Biobased:
Grondstoffen en
bouwmaterialen

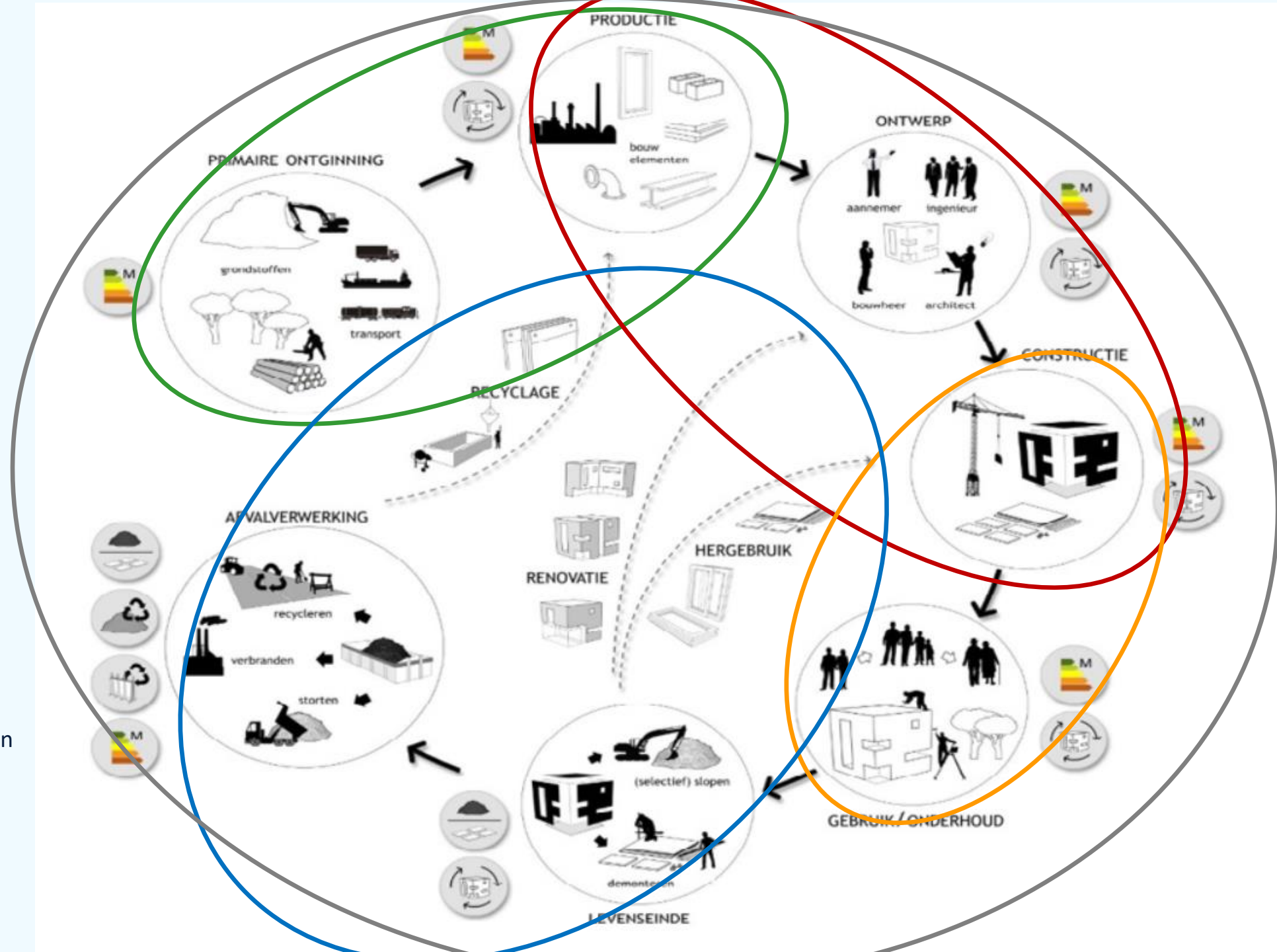
Bouwdemo 1:
Opdrachtgeverschap,
Ontwerp en Toepassing

Bouwdemo 2:
(toepassing in) Afbouw,
Onderhoud, waardebehoud

Interreg VL-NL:
Circulair slopen,
Materiaalstromen,
Urban Mining,
Ecosysteem voor hergebruik

Groefonds / Greendeal:
Integraal, richting normalisering en
grootschalige toepassing.

**Afbeelding met dank aan Vlaanderen
Circulair – Green Deal circulair bouwen*

Wat is er al gebeurd en wat moet er nog gebeuren?

Spoor I: OPZuid

Feb/mrt/apr '22

GO/NO-GO o.b.v.:

- Project Outline(s)
- Evt. intentieovereenkomst betrokken partijen

mei/juni/juli '22

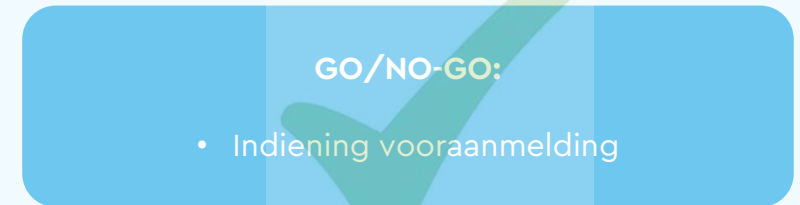

Spoor II: Interreg VL-NL

Feb/mrt '22

Uiterlijk 31 mrt

Uiterlijk eind nov

Vervolgstappen

- ✓ 1) **Bijeenkomst ENZuid: kennismaking en start van projectfiches**
- 2) **Opstellen 2 OPZuid projecten, 1^e openstelling = penvoerder**
- 3) **Feedback op OPZuid projecten = consortium**
- 4) **Starten met schrijven Interreg project VL-NL = consortium**
- 5) **Indienen 2 OPZuid projecten = penvoerder**
- 6) **Feedback op Interreg project = consortium**
- 7) **Indienen Interreg project = penvoerder**

21 april '22

14 juni '22

eind juni '22

begin juli '22

14 juli '22

doorlopend '22

november '22

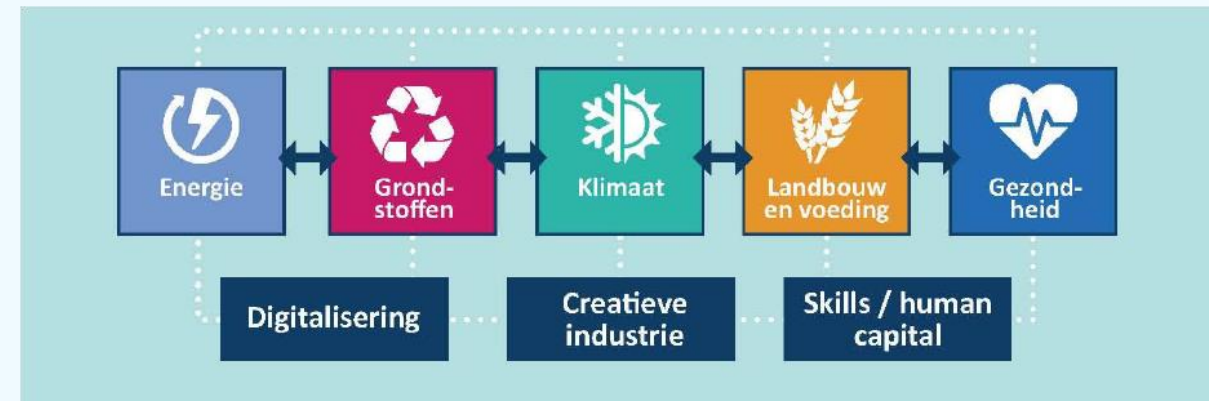
RIS3 Transitiethema's

Transities	Thema's
Gezondheid	<ul style="list-style-type: none"> • Predictie: gezondheidsrisico's beter voorspellen • Preventie: gezonde leefstijl ter vermindering van psychische en sociale problemen, eenzaamheid en verslavingen • Personalisatie: op maat afstemmen van medische behandelingen op het individuele profiel van de patiënt • Participatie: mensen mee laten doen en bijdragen aan eigen zorg. • Regeneratieve geneeskunde
Landbouw en voeding	<ul style="list-style-type: none"> • Gezond en veilig voedsel • Landbouw in balans met omgeving (w.o. kringlooplandbouw) • Tegengaan verspilling, benutten/verwaarden reststromen • Alternatieve teelten voor inhoudsstoffen en biobased grondstoffen • Eiwittransitie, de substitutie van (producten van/met) dierlijke eiwitten door plantaardige en andere
Energie	<ul style="list-style-type: none"> • Hoger aandeel hernieuwbare energie in de energiemix: energiebesparing, duurzame energie, gebouwde omgeving, industrie, mobiliteit, voedselproductie • Betrouwbaar en veilig energiesysteem: conversie- en opslagtechniek, digitalisering, organisatorische innovatie
Klimaat <i>Klimaatmitigatie is onderdeel van energie- en grondstoffentransitie</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Water: veiligheid (hoogwaterbescherming), waterzekerheid (o.a. grondwaterpeil, duurzaam watergebruik en wateropslag) en waterkwaliteit (drink- én industrieel water). • Bodemkwaliteit: tegengaan van verzilting, verarming, verdroging en erosie. • Luchtkwaliteit: verbeteren (bv. minder stikstof, fijnstof) met maatregelen aan de bron (duurzame mobiliteit, smart industrie, etc.) en cleantechoplossingen om de lucht te zuiveren. • Hittestress: dit thema speelt primair in grote steden.
Grondstoffen	<ul style="list-style-type: none"> • Biobased economie: omslag naar een CO2-arme economie en industrie op basis van biobased, non-fossiele grondstoffen • Circulaire economie: afval- en reststromen verminderen door circulair gebruik van grondstoffen. • Smart industrie: door smart productieprocessen minder grondstoffen en hulpbronnen gebruiken in maakindustrie en levensduur van producten te verlengen
Horizontale thema's	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Digitalisering</i> • <i>Creatief design</i> • <i>Sskillsontwikkeling</i>

Ambitie OPZuid 2021-2027

Ambitie: de regionale kracht op het gebied van economie, ondernemerschap en innovatie benutten en verder versterken, met als doel maatschappelijke én economische impact genereren.

Dit houdt in: bijdragen aan innovatieve oplossingen binnen de vijf grote maatschappelijke transities die in Zuid-Nederland én op mondiale schaal spelen, en marktpartijen in staat stellen (inter)nationale marktkansen te benutten. Technologische kennis is daarbij belangrijk om tot doorbraken te komen, maar op zichzelf niet voldoende. De uitdaging is om de technologische én niet-technologise kracht van Zuid-Nederland te benutten, door samenwerking – binnen de regio maar juist ook over regiogrenzen heen.

Doelstellingen en acties OPZuid

Doelstelling (SD.1): innovatie in Zuid-Nederland bevorderen, het innovatiesysteem verder versterken en de benutting van dat innovatiesysteem vergroten. Innovatie gericht op de maatschappelijke transitie van de RIS.

Actie 1: ondersteuning living labs/demonstratie in reële omgeving, waarbij bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijk middenveld samenwerken

Actie 2: (door)ontwikkeling innovaties binnen en tussen mkb-bedrijven

Actie 3: (door)ontwikkeling vernieuwende interregionale en internationale waardeketens van bedrijven om tot de vermarkting van innovaties binnen de transitie te komen

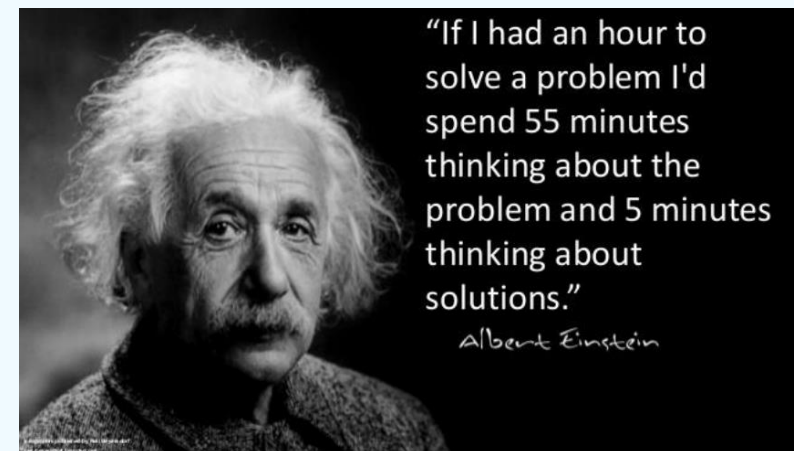
Doelstelling (SD.2): toepassing, vermarkting en opschaling van kansrijke innovatieve oplossingen binnen de energietransitie te bevorderen gericht op hernieuwbare energie en energiesystemen.

Actie 1: Ondersteunen mkb bij de vermarkting van innovaties die kunnen bijdragen aan hernieuwbare energieproductie en slimme energiesystemen, -netwerken en -opslag.

Actie 2: Lokaal in praktijk brengen en doorontwikkelen van innovatieve vormen van duurzame energieproductie en energiesystemen, -netwerken en -opslag

Interventiologica

- Tijdens de verschillende workshops hebben we gebruik gemaakt van de interventiologica om de projecten van verdere inhoud en diepte te voorzien;
- Want pas wanneer je een probleem ontleedt, vind je een constructieve oplossing;
- Tijdens de sessies zijn we begonnen met het invullen van de probleem- & doelboom
- Deze input wordt gebruikt om in de projecten ook gericht op zoek te kunnen gaan naar de echte doelstelling, zodat het project zich daar ook op kan richten;
- In de uitwerking van de projectfiches wordt hier verder invulling aangegeven.

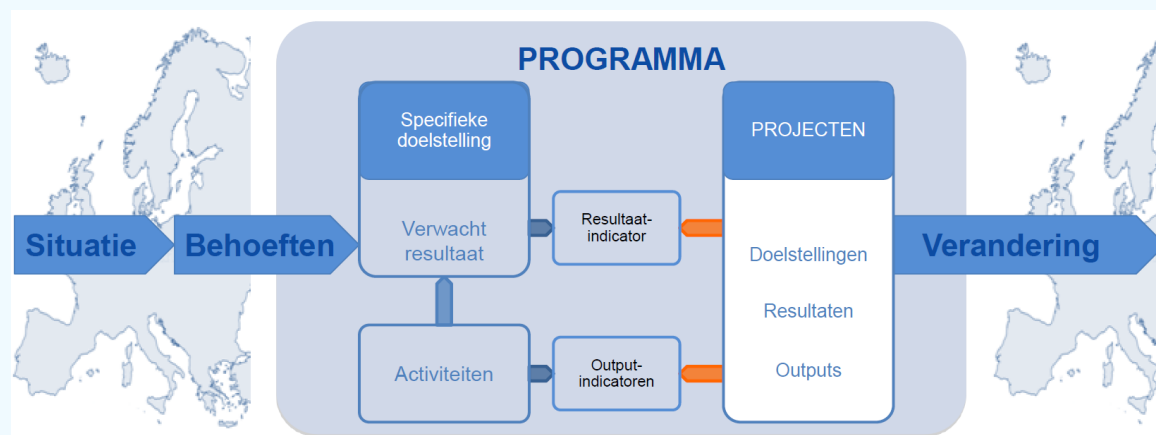
Interventielogica

Beleid

Programma

Project

Hoe en waarom gaan activiteiten (**interventies**) leiden tot beoogde kortere termijn (**output**) en langere termijn effecten (**outcome/impact**)?

Terugkoppeling workshop INTERREG VL-NL: 'BOUW-MIJN'

Algemeen

- 1^e partner meeting, niet alle consortium partners konden aanwezig zijn;
- Ook belangstellenden (niet partners) aanwezig;
- Doel workshop vooral kennismaken;
- Overdracht initiatief vervolgtraject van ENZuid/ERAC aan Midpoint Brabant (penvoerder)

Inhoudelijke opmerkingen, suggesties

- Gedragkant meenemen: betrekken relevante Universiteiten (Tilburg, Maastricht b.v.)
- Leerervaring demonteren meenemen (opleiden)
- Hoe verhouden overheid gestuurde hubs/cases zich tot activiteiten commerciële partijen
- Gezamenlijk vocabulaire ontwikkelen
- Afstemmen op al lopende ontwikkelingen t.g.v. circulair slopen
- Bedrijven en vergunningverleners actief betrekken
- Project meer formuleren als voorbereiding 'Nieuwe Bouwen'
- Behalve gebouwen ook infrastructuur meenemen

Terugkoppeling workshop OPZuid: Agro 4 Biobased

Algemeen

- Grote groep deelnemers, veel belangstelling voor het thema: alle schakels in de keten;
- Lang kennis gemaakt en perspectieven uitgewisseld;
- Afbakening OP-Zuid project met zo veel partijen en perspectieven, blijkt ingewikkeld;
- Belang om OP-Zuid project als vliegwiel / sneeuwbal te gebruiken voor opschaling breed gedragen;
- Daarom nu een 'exemplarische uitsnede' maken voor OP-project.

Inhoudelijke opmerkingen, suggesties

- Grotere kader voor Agro4biobased is Building Balance (LNV)
- Belangrijkste onderwerpen:
 - Landbouwgrond en landbouwer voor beproefde gewassen -> massaficatie
 - Te onderzoeken / pilotgewassen voor in proeftuinen -> nieuwe teelten en innovatie
 - (meervoudige) verwaarding gewassen: naast bouw ook textiel, food en pharma.
 - Verwaarding CO2 opslag
- Aandachtspunten vanuit Building Balance:
 - Genoeg kennis van bruikbare biobased materialen
 - Voldoende bruikbare gewassen op de plank
 - Grootste hiaat op niveau van industrie ertussen (productie bouwmaterialen)
- Daarom nu kiezen voor project met duidelijke kop en staart:
 - 1 of 2 gewassen die al op de plank liggen, e.g. Miscanthus en Sorghum
 - 1 of 2 beproefde toepassingen, zoals composieten en isolatie
 - Focus op productie bouwmaterialen -> economy of scale, normering, wet- en regelgeving
 - Vooral hiaten en drempels identificeren die getackeld moeten worden voor opschaling

Terugkoppeling workshop OPZuid: Bouw 1 en Bouw 2

Inhoudelijke opmerkingen, suggesties

- Veel directies en kennisinstellingen, maar weinig ondernemers;
- Discussie over afbakening van bouwen en afbouwen is nog niet afgerond
- Ruime uitwisseling van ideeën en kennis over de regio's en ketens;
- Zowel overlap als regionale en sectorale verschillen;
- OPZuid gebruiken om de ontbrekende schakels te definiëren én te testen, dus richting een ketenbenadering;
- Groot gevoel van urgentie om te starten met grootschalige circulaire transitie;
- Volgende stap is een programmatische aanpak, waarbij externe financiering een middel kan zijn maar zeker geen doel.

Naar een structurele rol voor ENZuid

In voorgestelde projecten adresseren

- 'Systems mapping' ecosystemen en materialenhubs etc.
- Opsporen van hiaten in de verschillende ketens
- Validatiekanalen circulaire bouwmaterialen en -methoden

In verdere programmering, lobby en aanjaagfunctie nieuwe projecten CE Bouw

- O.b.v. concrete (subsidie-)projecten verder vormgeven programmatische aanpak rond CE bouw en inhoudelijk 'laden'. Sterke basis voor een lobbytraject en onder de aandacht te brengen in Den Haag.
- Aansluiting bij circulaire (beleids-)agenda's in andere Nederlandse regio's: Waar zit overlap? Waar in Nederland zijn nog meer samenwerkingskansen?
- Het aanjagen ('helpen opwerken') van nieuwe CE Bouw-projecten uit Zuid-Nederland in de komende jaren.

In adresseren en programmeren dwarsdoorsnijdende aanvullende thema's

- Human Capital (onderwijs, kennisborging, inzet mensen met afstand tot de arbeidsmarkt)
- Centrale validatie/datafictie

Vervolgstappen ENZuid & vooruitzicht

Meer dan genoeg momentum, inhoud en partijen voor aanzienlijke volgende stap!

- Opstellen 3 OPZuid-projecten & 1 Interreg-project
- Mogelijk vervolg op de projecten:
 - Toepassing grootschalig in Volkshuisvestingsopgave (saldo sloop, bijbouwen of gelijk)
 - Toepassing grootschalig in verduurzaming bedrijventerreinen
 - Toepassing / ecosysteem in gebiedsontwikkeling
- Aanvullende dwarsdoorsnijdende thema's:
 - Human Capital: kennis en kunde, arbeidsmarkt
 - Centrale validatie / dataficatie
- Van projecten naar programmatisch samenwerken:
 - Programmadocument schrijven op basis van alle geïnventariseerde informatie
 - Opstellen lobbyagenda & financieringsstrategie

➤ **Voor meer informatie:** <https://enzuid.nl/themas/circulaire-economie/>

EN Zuid

ECONOMISCH NETWERK
ZUID-NEDERLAND

**ECONOMIC
BOARD ZEELAND**
SAMEN ZEELAND IN STROOMVERSNELLING HOUDEN

**MIDPOINT
BRABANT**

**AgriFood
Capital**

**BRAINPORT
EINDHOVEN**

CROSSROADS LIMBURG
connecting innovation and ambition

Connecting Tomorrow, Today

 Provincie
Zeeland

Provincie Noord-Brabant

provincie limburg

Economische
Samenwerking
Zuid-Limburg